

Konflikt. Strejkende spiser deres egen hale

Strejker i den offentlige sektor rammer ikke arbejdsgiverne økonomisk, men fører blot til milliardbesparelser

ANALYSE

Politiken 25. januar

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

Alle taler om, at en storkonflikt ikke kan undgås, når overenskomstforhandlingerne i den offentlige sektor i løbet af foråret ender med et sammenbrud. Men hvilken betydning vil en konflikt i den offentlige sektor egentlig have – hvis de dystre spådomme viser sig at holde stik, og der for første gang i danmarkshistorien udbryder en omfattende arbejdskonflikt i det offentlige? Hvor effektivt et kampmiddel er strejken for de offentligt ansatte?

Der er en grundlæggende forskel på konfliktvåbnet på det private og det offentlige arbejdsmarked. Konflikter i den private sektor er alvorlige begivenheder, der rammer virksomhedernes økonomi. De sparer ganske vist lønnen til deres ansatte, men samtidig taber de betydelige midler, fordi produktionen af de varer og tjenesteydelser, de normalt sælger, går i stå. I en globaliseret økonomi er der desuden risiko for, at man taber markedsandele.

I den offentlige sektor er de økonomiske virkninger vendt på hovedet. De offentlige arbejdsgivere taber ingenting, men sparer millionvis af kroner, når de strejkende ikke skal have udbetalt løn.

Hvis vi for illustrationens skyld og uden mellemregninger siger, at de offentlige arbejdsgivere sparer ca. 5.000 kr. i lønomkostninger pr. medarbejder pr. uge, og hvis en strejke omfatter ca. 200.000 offentligt ansatte, så vil de offentlige arbejdsgivere spare 1 mia. kr. om ugen. Hvis konflikten får lov til at løbe i fem uger, vil arbejdsgiverne således kvit og frit kunne honorere kravet om 5 mia. kr. mere til de offentligt ansatte i det første år uden at belaste de offentlige finanser. Det viser, at konfliktvåbnet i den offentlige sektor har slet ikke har samme tyngde som i den private sektor.

Man kan derfor i høj grad sige, at resultater opnået som følge af en strejke vil svare til, at de strejkende spiser deres egen hale.

Erfaringerne fra tidligere konflikter viser desuden, at det er uhyre sjældent, at en strejke fører til en markant forbedring af overenskomstresultatet. Normalt holder et efterfølgende forlig eller et politisk indgreb sig nogenlunde på det niveau, der tegnede sig, da konflikten brød ud. Og det maksimalt opnåelige synes at være marginale forbedringer. Økonomisk set er strejkvåbnet derfor en tvivlsomt forretning for offentligt ansatte.

Selve risikoen for konflikt har derimod nok en effekt, idet det må antages, at den generelt presser arbejdsgiverne til indrømmelser, ligesom en strejke formentlig også kan medvirke til, at arbejdsgiverne i de efterfølgende runder vil være mere parate til at give indrømmel-

ser – end de ellers ville have været. Men det er altså ikke, fordi konflikter fører til et økonomisk tab, men fordi de politisk kan være et problem for de offentlige arbejdsgivere.

Det er alene risikoen for *tab af politisk kapital*, der kan ramme de offentlige arbejdsgivere. Det eneste våben er at spille på politikernes frygt for tab af stemmer. Kampen om den offentlige mening er derfor vigtig for offentligt ansatte, der går i strejke. Den er også af betydning i den private sektor – men her handler det om at holde politikerne i skak eller – hvis det ikke er muligt – forsøge at opnå ekstra forbedringer i forbindelse med et politisk indgreb ved at sikre, at et flertal af befolkningen – og dermed potentielle vælgere – har sympati for de strejkende.

I den offentlige sektor er kampen om den offentlige mening altafgørende, fordi det er det eneste, der kan få politikerne til at ryste op med flere penge, så et forlig bliver muligt efter en fornyet forhandlingsrunde, eller som middel til at få pillen til at glide ned, hvis konflikten standses med et lovindgreb.

Hvor effektiv er konflikten så som politisk våben? Ifølge flere opinionsundersøgelser bakker et stort flertal op bag en strejke – også hvis den bliver af længere varighed som eksempelvis tre uger. Det viser, at nogle af organisationerne har fået skabt en dagsorden, hvor der især er støtte til, at de ”varme hænder” skal honoreres bedre. Der er sympati for sosu’ernes og sygeplejerskernes krav.

Men spørgsmålet er – om en sådan sympati kan fastholdes, når først konflikten ruller. Og om det i givet fald vil være tilstrækkeligt til, at de offentlige arbejdsgivere ryster så meget på hånden, at de imødekommer kravene. To konflikter for sygeplejersker m.fl. i 1990’erne viser, at der nok godt kunne mobiliseres og i rimelig grad fastholdes en offentlig støtte. Men det var ikke i et omfang, der kunne sikre afgørende resultater.

Der synes også, at være en tendens til, at en som udgangspunkt populær strejke efterhånden mister opbakning, når det viser sig, at opstå negative konsekvenser for mange menneskers dagligdag. Sådan var det fx under storkonflikten på det private arbejdsmarked i 1998, hvor de strejkende også havde befolkningens støtte, men hvor der var tendenser til, at opbakningen begyndte at smuldre allerede, da konflikten gik ind i sin anden uge.

Risikoen for en sådan udvikling er meget større på det offentlige område, fordi strejker umiddelbart vil få alvorlige menneskelige omkostninger. Godt nok er der i Danmark tradition for, at der etableres et nødberedskab, så omkostningerne minimeres, men det kan ikke undgås at føre til væsentlige forringelser af eksempelvis hjemmehjælpen og pasningen af børnene i daginstitutionerne. Dertil kommer forringede forhold på sygehusene, hvor ikke akutte behandlinger vil blive udsat. Der vil næsten uundgåeligt opstå en diskussion om risikoen for menneskeliv, og selv om det måske i første omgang især vil være de ansvarlige politikere, der kritiseres, skal der ikke mange episoder til, før den positive holdning til de offentligt ansattes krav begynder at skride.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er begge professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS på Københavns Universitet.

FAOS
25.01.08